

Trenta onns per pievels negligids

«Cardientscha en il segund mund» fa bilantscha

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ils 10 da fanadur 1972 a Cuira han ins fundà l'uniun ecumenica «Cardientscha en il segund mund» (CSM) per infurmar la publicitad areguard il squitsch dals sistems communist sin las baselgias e cuminanzas religiusas. Dacurt a Turitg ha l'institut «CSM»¹⁾ commemorà e fatg bilantscha. Svanids èn ils plis stadis communistes; i vanza be la Cuba e varsaquants pajais asiatics. Ma ils pievels liberads da la tirannia ston anc adina vegnir a frida cun sias consequenzas spiertalas e materialas. Quai è uss il champ d'activitad principal da «CSM»; l'institut gida las baselgias localas ad ademplir lur pensums educativs e caritativs ed infurmescha il public da linguatg russ e cunzunt tudestg davart la vita religiusa ed ecclesiastica tranter il Mar adriatic e l'Ocean pacific.**

Basegns spiertals e materials

La scuntrada da giubileum ha entschat cun la radunanza annuala da l'uniun. Questur Hans Jörg Tobler (Turitg) ha punctuà che las entradas principalas derivian da duns: «Nus cristians vivain da speranza.» Ins ha prendì cumià cun in matg flurs da sor Bertha Augusta Güntensperger (Menzingen/ZG) che bandunava la suprastanza. Lur han ins confermà tschels suprastants, numnamain parsura Peter Plattner (Frauenfeld), questur Hans Jörg Tobler, Christoph Führer ed Ernst Meili (Turitg) sco er Peter Rudolf (Tavau-Monstein e Tain) e Ferdinand Luthiger (Lucerna), ed elegì dus suprastants novs, Iso Baumer, docent d'eccelesiologia orientala a l'Universitad da Friburg, e preditgant Peter Altorfer (1971–1976 Fideris, ussa Ferenbalm/BE), expert davart l'Ungaria e Transilvania. Sin quai han ins udì allocuziuns e referats da gratulaziun, retrospectiva e perspectiva. Gratulà ha l'emprim Thomas Wipf, parsura da la Lia svizra da baselgias evangelicas, puntuond la relevanza da las infurmaziuns publicitadas da «CSM»: «Avant trenta onns n'eran nus betg adina giudizius.» Lur ha il suprastant grischun, preditgant Peter Rudolf, resumà cun schlantsch lezs trais decennis, confermond la remartga da Wipf. Rudolf ha rapportà da l'impressiun ferma e duraivla ch'el haja survegnì dal referat da ses collega Eugen Voss tar la sinoda da Landquart 1968. Durant ses studis teologics en ils onns sessanta

aveva Rudolf legì cun passiuon ovras da Karl Marx (1818–1883). Il referat da Voss, davart las persecuziuns sovieticas encunter cristians, ha dentant palesà a Rudolf ina realitad che l'universitad aveva laschà davent. El ha tegnì endament cunzunt questa sentenza da Voss: «Ils cristians da l'Uniun sovietica èn era commembers da la Baseligia universalas; lur sort ans riguarda tuts.» 1971–1985 ha Rudolf lavurà en Nigeria per la Missiun basilaisa. Era là survegnì la revista da «CSM» cun infurmaziuns detagliadas t. a. davart l'Etiopia comunista, las qualas vegnivan commentadas ferventamain dals parochians africans da Rudolf. El ha lura relevà ils problems novs da l'institut en ils onns novanta, en fatscha als basegns materials e cunzunt spiertals dals pievels oramai emancipads, cur che la Baseligia reformada grischuna ha intensivà ses contacts cun quella da Transilvania. Quella giada ha Rudolf emprendì d'enconuscher la ritga liturgia orientala en Russia. El è pervas che contacts pli stretgs cun quels pievels e lur baselgias ans possian enritgir spiertalmain.

Per praschuniers e toxicomans

Preditgant Jürgen Seidel (Turitg) ha tractà in chapitel stgir dal passà da «CSM», consequenza da la seriusadad da sia lavur. Las polizias dals stadis communistes avessan pertschavì fitg gugent tgi ch'infurmava l'institut a moda uschè precisa davart lur violaziuns da dretgs umans. Il Ministeri da segirezza statala a Berlin-Ost («Stasi») ha perquai guadagnà singuls teologs giuivens da Germania comunista che studegiavan a Turitg per spiunar l'institut; quest n'ha s'enclegia tradì nagut, anzi, in d'els ha pli tard sa stgìsà en tutta furma, confessond d'avair spiunà per tema dal sistem. Seidel: «A la lunga na po nagin servir dus patruns senza far donn a sia olma.» Il quità per las olmas dals umans en il «segund mund» prevaleva er en il salid tramess d'Eugen Voss, fundatur ed emprem manader da «CSM», e prelegì a la raspada festiva. Voss crititgescha la politica da l'Occident e cunzunt dals Stadis unids areguard lezs pievels pervi da ses resguards be economics e strategics. Tant pli impurtant èsi che l'institut e las baselgias svizras ch'al sustegnan promovian la vita religiusa a moda actuala en lezs pajais. En quest senn ha Franziska Rich, manadra da l'agid da l'institut a Russia (bunamain 150 milliuns ol-

mas), referì davart sia collavuraziun multifara cun la Baseligia ortodoxa russa (BOR) sin differents stgalims. Fitg impurtant è cunzunt l'agid als toxicomans, cun terapia da sdisada, ed als praschuniers, cun biblioteccas e centers medicals en las praschuns per cumbatter sida e tuberculosa; questa acziun vegn sustegnida da plaivs turitgaisas. En quest connex ha Ruedi Reich, gratulond «CSM» en num da la Baseligia evangelica turitgaisa, annunzià che sia collecta ecclesiastica da rogaziun federala 2002 vegnia destinada ad ovras d'agid al segund mund en il senn da l'institut. Quest publicitgescha dal reminent sia revista dapi 2002 er en in'ediziun russa.

Ina baseligia imperiala

Il punct culminant da la scuntrada da giubileum è stada la discussiun davart la tensiun actuala tranter la BOR ed ils catolics da Russia, cun referats da dus collavurators da «CSM», Heinz Gstrein (catolic) e Gerd Stricker (protestant). «Venerdì, ils 19 d'avrigl, han las autoritads russas da cunfin a l'eroport da Moscva (...) rinvià il Polac Jerzy Mazur, uvestg catolic d'Ircutsc (Sibiria), malgrad ses visum valaivel, al dond part ch'el saja «persona non grata»; el ha stui turnar en Pologna. Il medem era già succedi ils 5 d'avrigl al spiritual talian Stefano Caprio, augsegner da duas plaivs a Moscva. En omadus cas sa tracti pia da spirituals catolics activs en Russia cun dretg da burgais ester (...). En Russia datti be 500 000 u 600 000 catolics, pia 0,4% da la populaziun totala, cunzunt commembers da las minoritads polaccas e tudestgas»²⁾. En ses referat ha Stricker declarà l'ostilitad uss acuta da la BOR a lezzas minoritads cun quai ch'el ha numnà «inimicizia da vegl ennà» tranter Russ e Polacs e che va enavos enfin a la confederaziun furmada 1386, cur che la sontga regina Jadwiga (Hedvig) da Pologna (1374–1399) ha maridà il prinzi da Lituania. Quest stadi possedeva vasts intschess da confessiun cristiana ortodoxa che fan oz part da l'Ucraina e Bielorrussia; ses linguatg da chanzlia era ucrainais u bielorruss. 1453 ha l'Imperi tirc conquistà Constantinopel (oz Istanbul), quella giada «segunda Roma» e chapitala religiusa dal cristianissem oriental. Dapi lura pretendia la BOR per Moscva la dignitad da «terza Roma». 1547 ha lura curunà il prinzi da Moscva «imperatur autocrat da tutta Russia», surpigliond il titel imperial da Constantinopel.

Isteria anticatolica en Russia

Dapi quattertschient onns datti fluss e reffluss tranter Russia e Pologna. 1596 han ils uvestgs ortodoxs da Lituania sa suttamess al papa da Roma, mantegnend lur liturgia slava; 1610–1612 ha la Pologna occupà Moscva. Ma duattertschient onns pli tard ha la Russia survegnì ina gronda part da Pologna ed abolì l'uniun da 1596, mantegnida be en la regiun ucrainaisa attribuida a l'Imperi austriac. Puspè tschient onns pli tard (1918) è la Pologna renaschida, annectond 1921 vasts intschess ucrainais e bielorruss. L'Uniun sovietica ha occupà 1944–1945 l'entira Pologna da 1921, obligond las plaivs da l'Ucraina anc unidas cun Roma a sa suttametter a la BOR; dentant han ellas sa mantegnidas adascus malgrad las persecuziuns. 1989 ha president Mikhail Sergejevitch Gorbatschov lubì a lezzas plaivs da s'unir puspè cun Roma; aifer paucs mais è la Baseligia ucrainaisa unida turnada a la glisch. In Sibiria vivan catolics dapi las deportaziuns en massa dals onns quaranta; ussa furman els var tschient plaivs. Ils augsegners da citads grondas sa chattan savens en ina situaziun delicata; cun lur scolaziun pli moderna attrain els academichers russ senza confessiun, ma quai stimulescha il clerus ortodox d'inculpar lezs spirituals cun veemenza da «proselitsem en l'intschess canonic da la BOR»; Stricker ha rapportà d'ina vaira «isteria anticatolica» fugada da plevons russ. «Vid varsaquantas portas da claustras e baselgias leg'ins dapi 1996 u 1997: 'Access scumandà a toxicomans, alcoholichers e catolics'»³⁾. Gstrein ha punctuà che tschellas baselgias ortodoxas na renconuschian lezzas pretensiuns territorialas; il patriarch grec d'Istanbul, per exempel, ha acceptà da surpigliar la giurisdicziun ecclesiastica per quellas plaivs ortodoxas en l'Estonia che na levan sa suttametter a la BOR, memia liada vid il stadi russ. Ins sto pelvair admirar il tact da «CSM» tar sia activitad enamez quella societad russa uschè differenta da la nossa. Tant pli encleg'ins ils plevs da preditgant Rudolf: «Ins sto imprendere russ!»

¹⁾ Adressa: Glaube in der 2. Welt, Postfach 9329, 8036 Turitg. Telefax 043 322 22 40. Posta electronica: g2w@kirchen.ch. Quint dal schec postal Turitg 80-15178-0.

²⁾ Gerd Stricker, Persona non grata, en: «G2W» 5/2002 (sco nota 1), p. 8.

³⁾ Andreas-Abraham Thiemeyer, Katholiken unerwünscht, en: «G2W» 5/2002 (sco nota 1), p. 12.